

HOLISTIC MISSION IN THE THEOLOGY OF THE LAST FIFTY YEARS: CHALLENGES AND PARADIGMS

MISIUNEA HOLISTICĂ ÎN TEOLOGIA ULTIMEI JUMĂTĂȚI DE VEAC: PROVOCĂRI ȘI PARADIGME

MARCEL ȘAITIȘ*

ABSTRACT. This paper has a twofold purpose: the first is related to the Pentecostal movement, a missionary movement in its essence, which evolved from a missionary understanding of the proclamation to a holistic mission. Our second purpose is related to the fact that the Protestant mission itself is a holistic one, and we argue this idea with two paradigms constructed by Protestant theologians. The Pentecostal movement is a missionary movement in its essence. Much of its theology is similar to Protestant theology in general and evangelical theology in particular. Therefore, when Protestantism split into conservative and liberal, Pentecostals chose to approach a fundamentalist thinking, which was entirely devoted to saving lost souls, without regard to the broader perspective of the individual. The question we should answer is: should Pentecostalism focus only on proclamation (evangelization) in order to save the soul from hell, or should it have a broader, holistic perspective? In this paper, we want to demonstrate that the Pentecostal mission must broaden its perspective and align with the thinking paradigms of the holistic mission of the last century, which it has done. The first thing we want to prove is that the evangelical mission itself was in its beginnings holistic in practice, even if in theory it did not seem to be so. Secondly, we will show that in Lausanne, in 1974, a shift took place when the Church accepted that Christ's mission was both proclamatory and oriented towards the incarnation. Thirdly, we want to develop two paradigms that start from two different theological concepts, but demonstrate the same thing: that the mission of the church is a holistic one.

KEY WORDS: evangelism, pentecostal movement, social action, holistic mission, Lausanne 1974

Introducere

Mișcarea penticostală a fost de la începuturile ei o *mișcare misionară* (Miller și Tetsunao 2007: 26-28). Când facem referire la mișcarea penticostală, vorbim de fapt despre mișcarea penticostal-carismatică dezvoltată de-a lungul secolelor XX-XXI. Diferiți autori folosesc diferite terminologii. Deși terminologia cea mai corectă ar fi „mișcarea penticostal-carismatică“, datorită faptului că mișcarea cuprinde (1) penticostalismul clasic, (2) mișcarea carismatică dezvoltată în anii '60 și (3) al treilea val, care a apărut în jurul

* MARCEL ȘAITIȘ este doctorand în teologie la Universitatea „Aurel Vlaicu“ din Arad, România. E-mail: saitis.marcel@gmail.com.

anilor '80, pentru contextul românesc cea mai uzuală și cunoscută terminologie este „mișcarea pentecostală“. Grant McClung afirmă, în articolul „Spontaneous Strategy of the Spirit“, că „fiecare bătaie de inimă a misiunii pentecostale este legată de experiența și de puterea Persoanei Duhului Sfânt“ (2012: 143). Având la bază această experiență, care își găsește rădăcinile în Cincizecimea din cartea Faptelor Apostolilor (Fapte 1:8; 2:1-6), pentecostalismul a luat amploare uriașă de-a lungul secolului al XX-lea, astfel că numărul pentecostalilor a crescut în o sută de ani de la zero la circa 709,8 milioane de credincioși, devenind, după Biserica Romano-Catolică, cea mai mare prezență creștină din lume (Johnson 2013: 7-8). Veli-Matti Karkkainen consideră că elementele fundamentale ale pentecostalismului, cele care au stat la baza dezvoltării mișcării pentecostale, au fost *botezul cu Duhul Sfânt* și carismele lui, dublat de *urgența escatologică* (Kärkkäinen 2000: 36). Urgența escatologică a împins mișcarea pentecostală spre mobilizarea evanghelică globală. Urgența escatologică mai este numită de Steven Land și „viziune apocaliptică“ (Land 2010: 45), fiind un reper esențial pentru misiunea pentecostală din toate tradițiile culturale și oferind misiunii dinamism spre câmpul misionar, cât și entuziasm pentru îndeplinirea mandatului încredințat de Cristos (McClung 1994: 14-15).

Misionarismul și „salvarea sufletelor“, inima mișcării pentecostale

Primii pentecostali au înțeles dimensiunea misionară a mișcării. McClung analizează câteva mesaje ale pastorului pentecostal William J. Seymour în fața congregației sale, considerate inima trezirii pentecostale din Strada Azusa din Los Angeles, California, mesaje înregistrate în diferite publicații. Misiologul McClung observă în articolul „Try to get people saved: Azusa «Street Missiology»“, că într-una dintre predici Seymour face legătura între botezul cu Duhul Sfânt ca experiență pentecostală și sarcina misionară a Bisericii (McClung 2012: 3-4). Seymour se adresa congregației la un timp de rugăciune și evanghelizare, spunând: „Acum, să nu mergeți de la această întâlnire și să vorbiți despre limbi, ci faceți toate eforturile să *salvați oameni*.“ McClung vede în aceste cuvinte o paradigmă sau un cadru de lucru al pentecostalismului timpuriu ca mișcare misionară. Fără să-și dea seama, Seymour construia o misiologie pentecostală axată pe următorii trei factori: escatologie – experiență – evanghelim. În inima misiologiei pentecostale timpurii stă experiența cu Duhul Sfânt. Ceea ce rezultă este o fervoare, o pasiune și o împuternicire pentru mărturisirea Evangheliei în scopul salvării sau mântuirii oamenilor pierduți și departe de Dumnezeu (McClung 2012: 4).

De asemenea, pentru pentecostalii din *Apostolic Faith*, conduși de Charlex Fox Parham, considerat de Franck D. Macchia primul teolog pentecostal, botezul cu Duhul Sfânt cu evidența inițială a vorbirii în limbi are ca scop

mărturisirea Evangheliei lui Cristos oamenilor din toate culturile și limbile de pe glob, prin împuternicirea Duhului lui Dumnezeu (Macchia 2002: 2091). Argumentul suplimentar în teologia lui Parham era darul limbilor, care a însemnat un *donum superadditum* pentru misiune, așadar nu ar mai fi fost necesară învățarea limbilor, pentru că Duhul Sfânt ar fi dat această vorbire ca dar suplimentar (xenolalia) pentru a-și împuternici Biserica să evanghelizeze lumea mai repede (Kärkkäinen 2002: 2091). Deși acest dar nu s-a dovedit practic pe câmpul de misiune, misionarii fiind obligați să treacă prin procesul greoi al învățării limbilor indigene, botezul cu Duhul Sfânt a rămas cu adevărat o împuternicire pentru misiune (Goff 1988: 15-16, 72-75).

Penticostalismul își are rădăcinile cu precădere în nordul global, cea mai cunoscută trezire fiind cea din Azusa Street, care a devenit cunoscută datorită sutelor de misionari plecați în toate colțurile pământului. Allan H. Anderson istorisește cum în anul 1916, la zece ani după aprinderea flăcării pentecostale în Azusa Street, misionarii din nordul global (vestul misionar) erau deja răspândiți în cel puțin 42 de națiuni din afara Americii de Nord și Europei (Anderson 2012: 12). În ultimele decenii, însă, mișcarea pentecostală s-a mutat în sudul global, unde a devenit proeminentă cuprinzând două treimi din teritoriu (Johnson 2013: 7-8).

Misiunea pentecostală își găsește rădăcinile în mișcarea *holiness* și în cea *evangelică* din secolele XVIII și XIX, care au pus accent în mod deosebit pe proclamarea Evangheliei și plantarea de biserici. Datorită acestui fapt, conceptele din teologia pentecostală s-au format pe baza gândirii acestor două mișcări. Din *mișcarea de sfințire Holiness*, pentecostalii au preluat două lucruri: unul este definiția conform căreia misiunea înseamnă „câștigare de suflete“, iar al doilea este percepția asupra urgenței escatologice, bazată pe textul din Matei 24:14, care va împinge biserica pentecostală spre mobilizare masivă pentru evanghelizarea lumii (Ma și Ma 2010: 5).

Mișcarea evangelică¹ în cadrul căreia s-au așezat pentru o perioadă pentecostalii, acceptați ca frați mai mici, a influențat și ea puternic misiologia

1 Este importantă, în opinia noastră, următoarea diferențiere între protestanți și evanghelici. Protestantismul a fost sistemul teologic promovat de Luther, care s-a separat de Biserica Romano-Catolică, și are ca fundamente principiile *Sola Scriptura* (Biblia este cea mai mare autoritate), *Sola Fide* (justificarea prin credință), *Sola Gratia* (salvarea prin har) și *Solus Christus* (salvarea doar prin Cristos) (vezi Emanuel Akinola, “What ist the difference between Protestantism and Evangelicalism”). Protestantismul acoperă mai multe denominații creștine separate de catolicism și de creștinismul ortodox, și include luteranii, metodisții, bapțiștii, prezbiterienii, bisericile reformate, și adventiștii de ziua a șaptea. În cadrul protestantismului se remarcă evangelicalismul, o ramură apărută în secolul XVIII și legată de creștinismul fundamentalist, punând accent pe ineranța Scripturii, nașterea din nou, pocăința și justificarea prin credință. Bebbington definește evangelicalismul după patru elemente: biblicismul (credința că Sfânta Scriptură ne spune tot ce este necesar pentru salvare), crucicentrismul (importanța lucrării

pentecostală. Două lucruri au șlefuit gândirea misionară concentrată doar pe evanghelizare și plantare de biserici și neglijând timp de zeci de ani alte aspecte legate de ființa umană sau de comunitățile în care s-a dezvoltat lucrarea misionară. Primul este de natură teologică. Punctul de pornire sau fundația pe care majoritatea evanghelicilor și-au așezat lucrarea misionară are ca bază textul din Matei 28:18-20, pe care protestanții conservatori l-au interpretat doar ca preocupare pentru câștigarea sufletelor (Ma și Ma 2010: 5). De aceea, lucrarea evanghelicilor s-a limitat mult timp la „facerea de ucenici, botezarea și învățarea lor“, adică la partea spirituală a lucrării. Cu toate acestea, au existat diferite alte activități care au completat misiunea protestantă sau evanghelică pe câmpul de misiune. Dintre ele enumerăm școlile biblice înființate de misionari, îngrijirea copiilor misionarilor sau a lucrătorilor indigeni implicați alături de misionari sau ajutorarea oferită bisericilor indigene (numită și „lucrarea milei“). Ele nu au fost însă considerate parte din lucrarea holistică, ci doar lucrări anexe contribuind la evanghelizare și la plantarea de biserici (Ma și Ma 2010: 5).

Al doilea lucru care a influențat misiologia pentecostală, îngustând-o multă vreme, ține de un conflict de natură confesional-teologică din protestantism, care cuprindea și misiunea pentecostală. Brian Woolnough creează o istorie a protestantismului, cu frământările din cadrul lui, arătând că, după Conferința Mondială de Misiune de la Edinburgh din 1910, a avut loc o separare în mijlocul protestanților, care s-au fragmentat în două ramuri: evanghelicii fundamentalisti sau conservatori și protestanții liberali sau ecumenici, ce promovau și „evanghelia socială“. Ruptura a avut ca punct culminant perioada anilor 1950-1960 (Woolnough 2010: 9-10). Protestanții ecumenici s-au asociat cu misionarismul social, în care era prioritară ajutorarea și proiectele sociale, chiar dacă deviza lui John R. Mott, unul dintre promotorii acestei direcții ecumenice, era „Evanghelia pentru întreaga lume în această generație“ (Kerr și Ross 2009: 6). Pentecostalii, invitați la masa evanghelicilor conservatori, au mers pe linia lor, foarte relevantă mai ales pentru pentecostalismul clasic. Două elemente erau accentuate aici și au găsit ecou în teologia pentecostală: conceptul calvinist de societate depravată total, din care nu mai poate fi recuperat decât sufletul oamenilor, cât și de premileniarism dispensaționalist, ambele accentuând evangheliismul și diminuând implicarea socială a bisericii în misiune (Tizon 2010: 62).

De aceea, între 1950-1970, o perioadă de frământări sociale și naționale intense în fostele colonii africane și asiatice, perioadă de lupte pentru

ispășitoare a lui Cristos pe cruce), conversionismul (credința în nevoia de convertire individuală la Cristos) și activismul (Vestea Bună trebuie exprimată prin implicare socială, în particular prin grija față de săraci și oprimați) (vezi John Allister, “What ist the difference between Protestantism and Evangelicalism”).

drepturi ale diferitelor clase sociale opresate din America de Sud, a apărut și o mare ambiguitate misiologică nu doar în misiunea penticostală, ci și în misiunea protestantă în general, iar situația cerea găsirea unor răspunsuri biblice coerente, în concordanță cu viața și lucrarea lui Cristos. Confuzia creată reiese și din declarația lui Stephen Neil, care pare dezamăgit că misiunea a luat atât de multe forme: „Dacă totul este misiune, atunci nimic nu este misiune“ (Neil 1959: 81). Afirmatia sa ridică multe întrebări în multe agenții misionare din lume, mai ales printre cele mai tinere, care sunt implicate în mediile islamice sau animiste și ale căror lideri se întrebă: Nu cumva venirea lui Cristos pe pământ a avut ca scop mântuirea oamenilor? Dacă da, atunci de ce nu este ea preocuparea noastră de bază, și nu hrănirea oamenilor sau alte probleme care nu sunt prioritare salvării de suflete? Ar trebui ca misionarii penticostali așezați în anumite câmpuri de misiune din Africa, Asia, America Latină sau America de Sud doar să proclame Evanghelia ca oamenii să fie salvați de păcat și împăcați cu Dumnezeu prin Isus Cristos, sau ar trebui să răspundă și nevoilor oamenilor săraci, dezbrăcați și bolnavi, pe care-i întâlnesc pe câmpul de misiune? Este misiunea penticostală doar evangheliism și plantare de biserici, sau înseamnă și altceva? Ce spune Biblia despre misiune: este ea doar proclamare, sau cuprinde și altceva?

În studiul de față vom insista, astfel, asupra aceste problematici care a frământat mișcarea penticostală și vom încerca să găsim câteva răspunsuri pe care Sfânta Scriptură și teologia în general le oferă.

Lucrarea misionară protestantă și evanghelică.

Înțelegerea holistică a misiunii

Misiunea protestantă a fost activă de la finele secolului XVIII-începutul secolului XIX. Bazele misiunii moderne au fost așezate de William Carey odată cu fondarea Societății Misionare Baptiste (Baptist Missionary Society sau BMS) în anul 1792 (Bullón 2014: 3), al cărei scop principal a fost să susțină prin baza misionară de origine, adică cea din Marea Britanie, misionari britanici care să meargă în India (Wetherell 1949: 350). BMS a dat startul erei misionare, iar la puțin timp au luat ființă alte organizații misionare britanice. În 1795 a fost fondată London Missionary Society (LMS), organizație misionară interdenominațională britanică, care a trimis misionari în toată lumea (Wetherell 1949: 350). LMS a fost un pionier important în lucrarea misionară, având la conducere misionari notabili precum scoțienii Robert Moffat, John Philips, David Livingstone, James Legge și alții (Ross 2014: 274). Între 1845-1895, LMS a trimis 548 de misionari pe toate continentele (Ross 2014: 274). Aceste misiuni protestante și-au așezat baza biblică pe Marea Trimitere a lui Isus Cristos din Matei 28:18-20, având ca principală preocupare „ucenicizarea“ atât prin proclamarea Evangheliei, cât și prin plantarea de biserici.

William Carey, „părintele misiunii moderne“ (Gonzalez 2010: 419), a scris *An Enquiry into the Obligations of Christians to Use Means for the Conversion of the Heathens* (1792), lucrare fundamentată pe Marea Trinitate (Carey 1892). Descoperim aici dorința lui Carey de a duce Evanghelia altor națiuni, inima lui fiind legată de India. Pasiunea lui misionară a determinat fondarea Societății Misionare Baptiste, care l-a sprijinit să se stabilească și să lucreze în India (Britannica 2021). Cartea lui Carey are 87 de pagini și cuprinde cinci părți: o parte biblică, pornind de la Marea Trinitate din Evanghelia după Matei și continuând cu îndeplinirea misiunii de către Biserică în Fapte, sub călăuzirea Duhului Sfânt. A doua parte este istorică, subliniind rolul misionar al Bisericii de-a lungul secolelor. Există apoi o parte statistică, care arată nevoia mare după Evanghelie în toată lumea. Ea se finalizează cu încurajarea credincioșilor britanici să-și investească bunurile temporare în visteria veșnică a lui Dumnezeu, în lucrarea din India sau din alte părți ale lumii, și cu o strategie misionară detaliată. În pledoaria lui Carey este foarte importantă salvarea oamenilor prin proclamarea Evangheliei, căci dacă nu merge nimeni la ei cu Evanghelia, vor muri în întuneric, fără să-l cunoască pe Isus Cristos ca Salvator (Carey 1892: 62-64).

William Carey a sosit în Calcutta în 1793, punând piatra de temelie a misiunii creștine din India. Carey a stabilit o lucrare baptistă în Serampore, o mică colonie daneză din India. Având un dar real pentru înțelegerea structurală a limbilor străine, a tradus Biblia în bengaleză, sanscrită și alte limbi și dialecte majore (Bullón 2014: 3). Lucrarea lui nu s-a mărginit la lucrarea spirituală, ci, datorită viziunii asupra lărgirii Împărăției lui Dumnezeu în India, s-a văzut nevoit să se implice în misiunea holistică. Al Tizon, în articolul „Precursors and Tensions in Holistic Mission: An Historical Overview”, subliniază lucrarea de tip holistic a lui William Carey în India. Ceea ce a văzut în sistemul indian supus colonialismului britanic nu l-a lăsat insensibil pe curajosul misionar englez. Predicarea Evangheliei și plantarea de biserici în India a fost însoțită de o lucrare și luptă susținută împotriva sistemului de caste (Tizon 2010: 62). Tot acolo a protestat împotriva sclaviei sprijinite de Imperiul Britanic și a organizat un boicot împotriva importurilor de zahăr de pe plantațiile Indiei de Vest cultivate de sclavi (Tizon 2010: 62). În lucrarea misionară a oferit diferite învățături și cursuri despre agricultură și despre obținerea de recolte productive (Tizon 2010: 62). De asemenea, a fost interesat de educația indienilor, construind sisteme de educație înaltă (Tizon 2010: 62). Carey s-a implicat în toate aceste activități concomitent cu preocuparea pentru evanghelizare.

Un alt exemplu concludent legat de misiunea holistică este pionierul Alexander Duff (1806-1878), primul misionar scoțian protestant care a locuit în India și a influențat în mare măsură eforturile misionare prin promovarea educației misionare și a limbii engleze, educație începând de sus în jos printre

castele hinduse și musulmane (Duff 1939). Deși baza lui teoretică era fidelă protestantismului bazat pe Marea Trinitate din Matei 28:18-20, din scrieri proprii ca *Missions, the Chief End of the Christian Church* (1839) rezultă că practica abordarea misionară holistică. Duff demonstrează preocupare primordială pentru mântuirea sufletelor, care trebuie manifestată însă practic răspunzând nevoilor oamenilor. Duff a folosit educația de nivel înalt ca mijloc de a se apropia de oameni și Evanghelia ca mijloc de transformare a vieții.

În articolul "In Search of a New Evangelical Understanding", David Bosch vorbește despre rădăcinile implicării sociale încă din perioada pietismului, a trezirilor evanghelice din lumea anglo-saxonă, din anabaptism sau din mișcarea moraviană, amintindu-i pe William Wilberforce, Lord Shaftesbury, John Netwon (luptători împotriva sclaviei), dar și preocuparea holistică a lui William Carey pentru viața indienilor, care exemplifică legătura istorică dintre aspirațiile evanghelice și reforma socială (Bosch 1986: 68). Kenneth R. Ross îi amintește și el pe Alexander Duff în Calcuta, pe John Wilson în Bombay și pe William Miller în Madras, cu toții implicați în învățământ pentru a pregăti intelectuali și viitori lideri indieni prin lucrarea misionară (Ross 2014: 276). În instituții precum Lovedale din Sud Africa, Hope Waddell din Calabar, Nigeria, sau Overtoun și Livingstonia din Malawi, misionarii englezi au fost responsabili pentru formarea intelectuală a viitorilor lideri ai acestor națiuni (Ross 2014: 276). Proclamarea Evangheliei și preocuparea pentru mântuirea sufletelor trebuie să fie primordială în orice lucrare misionară, și totuși această perspectivă misiologică nu este completă. Așa cum a fost înțeleasă de protestanți, Marea Trinitate dată de Cristos în Matei 28:18-20 a dus la îngustarea misiunii, consideră Wonsuk și Julie C. Ma, fiindcă a fost preocupată exclusiv de salvarea sufletului, fără a ține cont de aspecte precum necesitățile fizice, context cultural și social, natură etc. (Ma & Ma 2010: 5).

Misiunea evanghelică și noua paradigmă.

Legământul de la Lausanne din 1974

Anul 1974 a fost esențial pentru regândirea misiunii mondiale și reevaluarea perspectivelor biblice care să-i ofere un cadru complet. Congresul Mondial de la Lausanne, inițiat de evanghelistul Billy Graham și de John Stott ca teolog principal, a reunit pentru prima dată protestanți de pe tot mapamondul. Conferința le-a arătat cât de numeroși sunt evangheliștii și ce forță impresionantă ar fi dacă ar colabora pentru evanghelizarea lumii (Escobar 2009: 187).

Samuel Escobar, unul dintre vorbitorii din cadrul conferinței, ne oferă o perspectivă personală asupra întâlnirii: „La Lausanne s-au întâlnit câteva tipologii de teologi și misionari: evangheliștii din America de Nord, cu

accentul lor pe pragmatism, misiologii evanghelici europeni, care susțin partea teologică și misiologică, și creștinii evanghelici din țările est-europene, asiatice, sud-americane și africane, care au adus cu ei frământări legate de ideologia comunistă, naționalism, lupte sociale, conflicte ideologice, sărăcie, boli, probleme ce necesitau abordări diferite în teologia și misiologia practicate până atunci“ (Escobar 2009: 187). Astfel, agenda de zi a conferinței a cuprins toate provocările globale ale evanghelicilor, iar dialogul a fost transparent, participanții căutând soluții biblice reale, care să ducă la schimbări durabile. Pe de o parte a fost provocarea evanghelizării și a plantării de biserici, pilon principal și scop clar al Bisericii, iar pe de cealaltă parte provocările din sud legate de nedreptățile sociale apărute pe fondul decolonizării și noilor regimuri și ideologii.

În contextul plin de frământări al anilor '70, în apropierea Convenției de la Lausanne, „problema fundamentală a mării suferințe sociale a fost *păcatul*, de unde încă o dată nevoia de a trata rădăcinile, nu doar simptomele, lucru care se realizează prin Evanghelia pocăinței, iertării și salvării“ (Woolnough 2010: 6). Păcatul a avut ca rezultat opresiunea socială în America de Sud; păcatul a fost rădăcina răului rasial din America de Nord, care a dus la luptele negrilor pentru drepturi civile; păcatul a stat la baza apartheidului din Africa de Sud și a corupției din întregul continent african; păcatul a dus la dominația sistemului de caste din Asia. Toate acestea se reflectă în aspectul holistic al misiunii, care trebuie să trateze mai întâi problema spirituală și să implementeze soluții structurale pentru răul social profund (Woolnough 2010: 6). La Lausanne, lumea evanghelică a decis să urmeze prerogativele misionare ale lui Cristos și să trăiască după modelul Lui, constatând că Evanghelia nu înseamnă doar proclamarea Veștii Bune, ci și întruparea ei (Escobar 2009: 187-188). Julie Ma afirmă că în 1974 la Lausanne s-au așezat „cei doi stâlpi ai misiunii“, adică s-a păstrat evangheliismul tradițional pe care este constituită misiunea și s-a adăugat lucrarea sau responsabilitatea socială (Ma și Ma 2010: 5). La Convenția de la Lausanne, un grup de patru sute de teologi au conceput documentul intitulat “Theological Implications of Radical Discipleship” (Douglas 1975: 1294-1296), punând împreună cele două dimensiuni ale Logosului – Cuvântul rostit și Cuvântul întrupat – o primă perspectivă a lumii evanghelice asupra misiunii holistice:

Nu există dihotomie biblică între Cuvântul rostit și Cuvântul întrupat în viețile oamenilor lui Dumnezeu. Oamenii vor căuta nu doar să audă, ci și să vadă dacă ce li se spune se potrivește cu ce văd. Comunitatea creștină trebuie să răspândească, să împărtășească și să proclame Evanghelia; ea trebuie și să exprime Evanghelia prin trăire, fiind o nouă societate ce slujește celorlalți plină de sacrificiu, ca expresie autentică a iubirii lui Dumnezeu în opoziție cu forțele demonice care neagă Stăpânirea lui Cristos și face oamenii mai puțin umani atingându-le demnitatea; ea trebuie să caute dreptatea pentru toți oamenii,

conducând cu responsabilitate și îngrijind creația lui Dumnezeu și resursele Lui. (Douglas 1975: 1294)

Convenția de la Lausanne s-a cristalizat sub forma Legământului de la Lausanne, un act în 15 puncte la care au aderat toți delegații din cele peste 150 participante (vezi The Lausanne Covenant, n.d.). Capitolele 5 și 6 ale Legământului exprimă convingerea că evanghelizarea și preocuparea conlucrează. În capitolul 6, menționează delegații, „Cristos îi trimite pe ucenicii Săi răscumparați în lume așa cum L-a trimis Tatăl pe El, ceea ce înseamnă o lucrare similară, profundă și costisitoare azi, pentru ca Evanghelia să atingă lumea. În misiunea de slujire și de sacrificiu a Bisericii, evanghelizarea este primordială. Evanghelizarea mondială cere ca întreaga Biserică să ducă întreaga Evanghelie în întreaga lume“ (The Lausanne Covenant, n.d.). O misiune care proclamă Evanghelia trebuie să o și demonstreze la nivel practic: „O Biserică ce predică crucea trebuie să fie ea însăși marcată de cruce. Dacă Biserica trădează Evanghelia sau îi lipsește credința vie în Dumnezeu, dragostea autentică pentru oameni sau cinstea în toate lucrurile, devine un obstacol în calea evanghelizării“ (The Lausanne Covenant, n.d.). Lausanne 1974 a fost locul în care creștinismul evanghelic, dar și pentecostalismul, a putut redescoperi dimensiunea holistică a misiunii, așa cum se regăsește în Sfintele Scripturi (Escobar 2009: 188).

Paradigmele teologice ale misiunii holistice

Începând cu Lausanne, teologii și misiologii creștini au demonstrat realitatea și necesitatea misiunii holistice prin prisma paradigmatelor pe care le-au creat, din explicarea și argumentarea cărora reiese că misiunea cuprinde atât proclamarea adevărului Evangheliei, mărturisirea verbală și preocuparea pentru plantarea de biserici, cât și demonstrarea sau întruparea ei în acte de dragoste, caritate, dreptate și grijă față de oameni. În acest sens, „paradigma este un model sau un cadru care ne ajută să înțelegem cine suntem, unde suntem și ce facem. Ea este un indicator care ne oferă orientare – ne dă o nouă și mai bună privire sau hartă, ca să putem desluși calea spre viitor“ (Schreiter și Jorgensen 2015: 3). În ultimii cincizeci de ani, diferiți teologi au pornit din puncte, au folosit filtre diferite sau paradigme diferite, dar cu toții au vizat misiunea holistică, confirmând că este cel mai bun model biblic și teologic. Misiunea holistică este ca vulcanul Kilimanjaro, numit și acoperișul Africii, spre care diferiți exploratori pornesc din toate punctele cardinale, străbat jungla de la poalele muntelui, dar ajung la același vârf pe culmile pietroase și înzăpezite ale muntelui.

John R. W. Stott definește misiunea holistică folosind modelul întrupării lui Cristos (Stott 1975), în timp ce Ronald J. Sider construiește paradigma misiunii holistice prin prisma Împărăției lui Dumnezeu (Sider 1993). René C. Padilla folosește ca paradigmă pentru misiunea holistică integralismul,

adică integrarea elementelor implicate în misiunea Bisericii în „evenimentul Cristos“ (Padilla 2004:19), iar Brian Myers (2011) și Chris Sugden (Vinay și Sugden 1999) folosesc ca paradigmă dezvoltarea transformațională (Sugden 2010: 31-36). Aici vom aborda doar două dintre aceste paradigmele misiunii holistice.

Misiunea holistică explicată prin paradigma întrupării lui Cristos

John Stott a construit acest model al misiunii holistice și l-a promovat la Convenția de la Lausanne în 1974. Stott a avut în vedere noua înțelegere *missio Dei* acceptată de misiologii evanghelici, pe care Biserica evanghelică a început să-l integreze în teologia proprie la jumătatea secolului al XX-lea. René C. Padilla atrage atenția asupra paradigmei întrupării lui Cristos în mesajul inaugural al lui John Stott la Congresul de la Lausanne (vezi Douglas în Padilla 1975: 66-67). Vorbind despre „Bazele biblice ale evangheliismului“, Stott arată că misiunea trebuie să urmeze modelul întrupării lui Cristos, astfel că ea „descrie tot ce biserica este trimisă să facă în lume“. Așa cum Cristos a făcut tot ce I-a spus Tatăl să facă (Ioan 17:18; 20:21), prin călăuzirea Duhului Sfânt, adică atât să proclame Evanghelia Împărăției, dar și să se implice în nevoile oamenilor vindecându-i, reabilitându-le demnitatea și luptând pentru drepturile lor prin reanalizarea Scripturilor, la fel trebuie să facă Biserica atât la nivel individual, cât și la nivel comunitar. Aceasta presupune identificarea cu ceilalți așa cum Cristos s-a identificat cu noi și ne-a ajutat în slăbiciunile noastre (Douglas 1975: 66-67). Făcând aprecieri asupra Legământului Lausanne și mai ales asupra articolului 7, intitulat „Cooperare și evangheliism“, Stott reia argumentul din Ioan 17:18 și Ioan 20:21 astfel:

Noi afirmăm că Cristos Și-a trimis poporul răscumpărat în lume, precum Tatăl L-a trimis pe El, așadar misiunea lui Cristos în lume trebuie să fie modelul Bisericii, iar Biserica este chemată la implicare, la un cost asemănător celui plătit de Cristos. Când Fiul lui Dumnezeu a fost trimis în lume, nu S-a sustras suferințelor vieții, ci a pătruns adânc în umanitatea noastră prin întrupare și, făcându-se om, a devenit vulnerabil la ispite și suferințe (...) Oricare ar fi tipul de evangheliism pe care-l experimentăm (E1, E2 sau E3 – prezentate de Ralph Winter la Lausanne), el presupune că suntem gata să plătim prețul implicându-ne mai mult și mai larg. Toți trebuie să părăsim ghetoul eclesial și să impregnăm societatea necreștină. Aici este partea lucrării pline de sacrificiu din misiunea bisericii, căci... misiunea le include pe ambele, atât lucrarea evanghelistică, cât și acțiunea socială, așa că în mod normal nu ar trebui să aleagă între ele. Dar, dacă trebuie totuși făcută o alegere, evanghelizarea este primordială. (Stott 1997 : 24)

Stott a fost unul dintre teologii creștini protestanți renumiți ai vremii, care nu au acceptat mesajul holistic al misiunii până nu l-au înțeles clar. Când l-a înțeles, Stott l-a și predicat clar. Precum majoritatea teologilor evanghelici, baza biblică misionară pe care și-a fundamentat Stott teologia a fost Marea

Trimitere dată de Cristos în Matei 28:18-20, care nu părea să includă misiunea holistică, ci doar evanghelizarea. Și el a făcut parte dintre predicatorii proeminenți care susțineau vehement că misiunea ține exclusiv de *predicare, convertire și învățare* (Stott 1975: 23), fapt foarte evident la Congresul Evanghelic Mondial de la Berlin din 1966, organizat de Stott în colaborare cu Asociația Evanghelică Billy Graham (Padilla 2004: 15). Însă, pe măsură ce a înțeles „paradigma întrupării lui Cristos“ prin prisma *Missio Dei* ca principiu misiologic biblic, a integrat-o în teologia, acceptându-i validitatea biblică, ceea ce i-a influențat considerabil teologia, mai ales că a admis public schimbarea de mentalitate în cartea *Christian Mission in the Modern World* (1975), definind extremele lucrării misionare, renunțând la vechile concepții și făcând o sinteză teologică a misiunii înțelese echilibrat ca „misiune holistică“ (Stott 1975: 15-34).

Misiunea holistică prin paradigma centralității crucii

Christopher J. H. Wright a descris misiunea holistică folosind două paradigme. Prima dintre ele este paradigma metanarațiunii biblice, regăsită ca teză generală în cartea lui *The Mission of God: Unlocking the Bible's Narrative* din 2010. A doua paradigmă, pe care o vom și dezvolta, este centralitatea crucii lui Cristos (Wright 2010: 260-261). Fiind teolog și pastor anglican, Wright este „impregnat“ profund de toate elementele evangelicalismului, pe care David W. Bebbington le considera fundamentale pentru orice evanghelic: (1) *conversionismul* sau credința că viețile trebuie transformate prin experiența „nașterii din nou“, cu procesul de o viață al urmării lui Isus Cristos; (2) *activismul* sau exprimarea și demonstrarea evangheliei în eforturile misionariatului și în reforme sociale; (3) *biblicismul* sau ascultarea și urmarea învățăturilor Bibliei ca autoritate supremă; (4) *crucicentrismul* sau accentuarea sacrificiului lui Cristos și a jertfei sau crucii Sale, care a făcut posibilă răscumpărarea umanității (Bebbington 1989: 2-3).

Wright susține că „orice teologie a misiunii care se pretinde a fi biblică trebuie să aibă la bază ceea ce se află în centrul credinței creștine biblice – crucea lui Cristos. Dacă vrem să vedem care înțelegere a misiunii este holistică, integrând toate dimensiunile (evangelism, învățare, plantare de biserici, acțiune socială, justiție, grijă pentru creație), trebuie să ne întrebăm cum se corelează ele în jurul crucii“ (Wright 2010: 260-261). Misiunea lui Dumnezeu prin crucea lui Cristos a atins următoarele domenii ale umanității: (1) a pedepsit păcatul, pentru ca dreptatea divină să fie justificată, iar păcătoșii iertați (Isaia 53:6; 1 Petru 2:24); (2) a învins puterea și forțele răului (angelice, spirituale, „văzute sau nevăzute“), care oprimă, zdrobesc, invadează, strică și distrug viața umană (Coloseni 2:15), și a oferit omenirii libertate și biruință prin cruce; (3) a distrus moartea, marele invadator și dușman al vieții umane, și a oferit viața și nemurirea (Evrei 2:14); (4) a împăcat dușmanii între ei – evrei și neamuri, înlăturând prin cruce toate

formele de înstrăinare, și l-a împăcat pe om cu Sine (Efeseni 2:14-16); (5) a început procesul de vindecare, restaurare și împăcare a creației cu Creatorul (Coloseni 1:15-16, 20). Crucea este garanția noii creații vindecate, care va veni (Wright 2010: 261-262). Toate acestea constituie misiunea lui Dumnezeu, realizată deplin în răscumpărarea făcută la cruce, astfel că misiunea holistică este privită prin paradigma centralității jertfei lui Cristos (Wright 2010: 262).

Wright are o viziune biblică asupra evanghelizării holistice: „Păcatul și răul sunt o veste proastă în toate domeniile vieții de pe pământ. Lucrarea răscumpărătoare a lui Dumnezeu prin crucea lui Cristos este o veste bună pentru fiecare zonă a vieții de pe pământ. Este nevoie de evanghelie holistică, pentru că lumea se află într-o mizerie holistică“ (Wright 2010: 264). De ce este crucea la fel de importantă în câmpul misiunii, adică atât pentru evanghelizare, cât și la nivel social? Toate formele misiunii creștine se confruntă cu puterile lui Satan, care pot fi mortale atât în cazul creștinilor care luptă pentru dreptate, pentru săraci și asupriți, bolnavi și pierduți, în cazul celor ce caută să protejeze creația lui Dumnezeu de exploatare și poluare, cât și în cazul celor ce luptă pentru sufletele oamenilor, în efortul evanghelistic de a aduce oamenii la credința în Cristos ca Mântuitor și Domn și de a planta biserici. În toate aceste confruntări cu domnia lui Satan este nevoie de proclamarea Împărăției și domniei lui Cristos, pe baza jertfei Sale de la cruce: „Doar prin cruce există iertare, justificare și curățare pentru păcătoșii vinovați. Doar prin cruce putem înfrânge puterile demonice care ne atacă viața. Doar prin cruce avem eliberare totală de frica de moarte și distrugerea ei finală. Doar prin cruce suntem împăcați chiar și cu cei mai mari dușmani. Doar prin cruce vom asista în cele din urmă la vindecarea întregii creații“ (Wright 2010: 264).

Concluzii. Înspre o abordare holistică a misiunii penticostale

Mișcarea penticostală are la bază lucrarea misionară, strâns legată de botezul cu Duhul Sfânt și de escatologia apocaliptică. Misiunea penticostală se reflectă foarte puternic în lucrarea de salvare a sufletelor și în plantarea de biserici, pentru care mișcările *holiness* și evanghelice au fost definitorii. Multă vreme fundamentul misionar al penticostalismului a fost același ca al mișcării misionare protestante, anume Marea Trimitere dată de Cristos în Matei 28:18-20, dar această mișcare accentua doar „ucenicizarea“, și mai puțin paradigma întrupării în lucrarea misionară. Cu toate acestea, la nivel practic, marea majoritate a evanghelicilor și penticostalilor au avut o abordare dublă: evanghelizare și solidaritate.

Odată cu provocările globale ale războaielor mondiale, căderii imperiilor coloniale, frământărilor sociale și naționale, toate bisericile protestante, și în particular mișcarea penticostală, a trebuit să-și reevalueze teologia și practica

misionară. La Laussane în 1974 s-a cristalizat un Legământ al Convenției în 15 puncte, recunoscând biblic și teologic importanța fundamentală a celor doi stâlpi ai misiunii: evanghelizarea și implicarea socială. Prioritară este întotdeauna salvarea sufletelor, un fel de *primus inter pares*, însă lucrarea misionară le include obligatoriu pe amândouă.

După Lausanne, teologii și misiologii au construit diferite paradigme care au confirmat baza biblică și teologică a misiunii holistice. Cele două paradigme dezvoltate în studiul de față arată că, indiferent că privim misiunea prin „paradigma întrupării lui Cristos“ sau prin „paradigma crucii lui Cristos“, ea este holistică, vizând atât salvarea sufletelor, cât și întreaga viață umană, model pe care ar trebui să-l aplicăm în lucrarea misionară a Bisericii.

Bibliografie

- Anderson AH (2012) The Emergence of a Multidimensional Global Missionary Movement: A Historical Review. În Wonsuk M (ed) *Pentecostal Mission and Global Christianity*, volumul 20: 10-25. Oxford: Regnum.
- Bebbington DW (1989) *Evangelicalism in Modern Britain: A History from the 1730s to the 1930s*. London: Routledge.
- Bosch DJ (1986) In Search of New Evangelical Understanding. În Nichols BJ (ed) *In Word and Deed: Evangelism and Social Responsibility*, 68. Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- Bullón D (2014) The Missionary Movement of the Nineteenth Century. *Didache: Faithful Teaching* 14(1):1.
- Carey W (1892) *An Enquiry into the Obligations of Christians to Use Means for the Conversion of the Heathens*. London: Hodder and Stoughton.
- Douglas JD (ed) (1975) *Let the Earth Hear His Voice: International Congress on World Evangelization Lausanne, Switzerland*. Minneapolis, MN: World Wide Publications.
- Duff A (1939) *Missions the Chief End of the Christian Church: The Qualifications, Duties, and Trials of an Indian Missionary*. Edinburgh: John Johnstone.
- Escobar S (2009) Mission from Everywhere to Everyone: The Home Base in a New Century. În Kerr DA și Ross KR (eds) *Edinburgh 2010: Mission Then and Now*, 186-187. Oxford: Regnum.
- Goff JR (1988) *Fields White Unto Harvest: Charles F. Parham and the Missionary Origins of Pentecostalism*. Fayetteville, AR: University of Arkansas Press.
- Gonzalez JL (2010) *The Story of Christianity*, volumul 2. Grand Rapids, MI: Zondervan.
- Johnson TM (ed) (2013) *Christianity in its Global Context, 1970-2020: Society, Religion, and Mission*. Gordon Conwell Theological Seminary: Center for the Study of Global Christianity.

- Kärkkäinen V-M (2000) Truth on Fire: Pentecostal Theology of Mission and the Challenges of a New Millenium. *AJPS* 3(1): 33-60.
- Kärkkäinen V-M (1988) Missiology: Pentecostal and Charismatic. În Burges SM și McGee GB (eds) *Dictionary of Pentecostal and Charismatic Movements*, 2086-2105. Grand Rapids, MI: Zondervan.
- Land SJ (2010) *Pentecostal Spirituality: A Passion for the Kingdom*. Cleveland, OH: CPT Press.
- Ma JC, Ma W (2010) *Mission in the Spirit: Towards a Pentecostal/Charismatic Missiology*. Oxford: Regnum.
- Macchia FD (2002) Theology, Pentecostal. În Burges SM și Van Der Maas E (eds) *The New International Dictionary of Pentecostal Charismatic Movements*, 2627-2670. Revised and Expanded Edition. Grand Rapids, MI: Zondervan.
- McClung G (ed) (2012) *Azusa Street and Beyond*. Alachua, FL: Bridge-Logos.
- McClung G (1994) Pentecostal/Charismatic Perspectives on a Missiology for the Twenty-First Century. *Pneuma* 16(1): 11-21.
- McClung G (2012) Try to Get People Saved: Azusa “Street Missiology”. În McClung G (ed) *Azusa Street Beyond*, 1-21. Gainesville, FL: Bridge-Logos.
- McGee GB (1986) *This Gospel Shall Be preached*, volumul 1. Springfield, MI: Gospel Publishing House.
- Miller DE, Tetsunao Y (2007) *Global Pentecostalism: The New Face of Christian Social Engagement*. Berkeley, CA: University of California Press.
- Myers BL (2011) *Walking with the Poor: Principles and Practices of Transformational Development*. Maryknoll, NY: Orbis Books.
- Neil S (1959) *Creative Tension*. London: Edinburgh House.
- Padilla CR (2004) Holistic Mission. În Campbell EH și Plake JF (eds) *Holistic Mission Issue Group Report: A New Vision, A New Heart, A Renewed Call*, 11-23. Thailand: Pattaya.
- Ross KR (2014) Understanding Mission: Two Centuries of Scottish Experience. *Transformation* 31(4): 273-281.
- Schreiter R, Jørgensen K (2015) Reconciliation as a New Paradigm of Mission. În Schreiter R și Jørgensen K (eds) *Mission as Ministry of Reconciliation*, volumul 16: 3-8. Oxford: Regnum.
- Sider RJ (1993) *Good News and Good Works: A Theology for the Whole Gospel*. Grand Rapids, MI: Baker.
- Stott J (1997) *Making Christ Known: Historic Mission Documents from the Lausanne Movement, 1974-1989*. Grand Rapids, MI: Eerdmans.
- Stott J (1975) *Christian Mission in the Modern World*. Downers Grove, IL: InterVarsity Press.
- Sugden C (2010) Mission as Transformation – Its Journey among Evangelicals since Lausanne 1. În Woolnough B și Wonsuk M (eds) *Holistic Mission: God’s Plan for God’s People*, 31-36. Oxford: Regnum.

- Tizon A (2010) Precursors and Tensions in Holistic Mission: An Historical Overview. În Woolnough B și Wonsuk M (eds) *Holistic Mission: God's Plan for God's People*, 61-75. Oxford: Regnum.
- Vinay S, Sugden C (1999) *Mission as Transformation*. Oxford: Regnum.
- Wetherell PJ (1949) The Foundation and Early Work of the Church Missionary Society. *Historical Magazine of the Protestant Episcopal Church* 18(4): 350-371.
- Woolnough B (2010) Good News for the Poor – Setting the Scene. În Woolnough B și Wonsuk M (eds) *Holistic Mission: God's Plan for God's People*, 3-15. Oxford: Regnum.
- Wright CJH (2010) *The Mission of God's People: Biblical Theology for Life, A Biblical Theology of the Church's Mission*. Grand Rapids, MI: Zondervan.

Surse Internet

- Duff A (1806-1878) Scottish missionary in India and missiologist. *Biographies*. <https://www.bu.edu/missiology/missionary-biography/c-d/duff-alexander-1806-1878/>. Accesat în 28 ianuarie 2022.
- The Lausanne Covenant. *Lausanne Movement: Connecting influencers and ideas for global mission*. https://lausanne.org/content/covenant/lausanne-covenant?tfa_next=%2Fresponses%2Flast_success%26sid%3D9b87c3ccae4c648c76791a14d73a0fa#cov. Accesat în 28 ianuarie 2022.
- Akinola E (2008) What is the difference between Protestantism and Evangelicalism. <https://www.quora.com/What-is-the-difference-between-Protestantism-and-Evangelicalism>. Accesat la 28 ianuarie 2022.
- Encyclopaedia Britannica (2021, August 13). *William Carey*. *Encyclopedia Britannica*. <https://www.britannica.com/biography/William-Carey>. Accesat la 20 ianuarie 2022.